

СУТЬ І СТРУКТУРА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОРГАНІЗАТОРА ПРОДороЖЕЙ (ЕКСКУРСІЙ)

Володимир Гулик
аспірант,
Інститут професійно-технічної освіти НАПН України

Реформування освіти в Україні в умовах євроінтеграції зумовлює відмову від знаннєвої парадигми і орієнтацію на впровадження компетентнісного підходу в процес професійної підготовки фахівців у ВНЗ, що надає можливість здійснення програм Європейського Союзу, спрямованих на створення єдиного простору вищої освіти та єдиного наукового простору Європейського Союзу [1].

Особливість даного підходу визначається у тому, що необхідно передбачати вираження результатів освіти в термінах «компетенція» та «компетентність». Розглянемо дані поняття з огляду туристичної освіти, а саме з огляду на фах «Організатор подорожей (екскурсій)», на який спрямоване наше дослідження. Виходячи з цього, пропонуємо розглянути трактування понять «компетенція» і «компетентність», що наведені у освітньо-кваліфікаційній характеристиці спеціальності 5.14010301 – «Туристичне обслуговування». «Компетентність» – це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою, навчальною програмою. «Компетенція» – надані особі повноваження, коло її (його) службових та інших прав і обов'язків [2, с. 10-11]. Беручи до уваги також трактування даних понять науковцями (В. Адольфа, С. Бондар, В. Байденко, Дж. Бритель, А. Маркової, О. Овчарук, О. Заблоцької, Е. Симанюк, В. Ягупова, та ін.), можемо стверджувати, що єдності у їх розумінні науковою спільнотою не досягнуто. Але можемо зробити припущення, що «компетенція» передбачає якусь норму, яка у подальшій діяльності дає можливість вирішувати конкретні завдання чи ситуації, а набуття компетенцій зумовлює опанування компетентністю. У свою чергу,

«компетентність» ґрунтується на особистісних знаннях, здібностях, вміннях, навичках, досвіді, що здобуті в процесі навчання і особистої діяльності; зумовлює поведінкові реакції та якості щодо предмету діяльності; забезпечує можливість особистості вирішувати стандартні і нестандартні ситуації за допомогою декількох способів; передбачає опанування необхідними професійними компетенціями.

Зауважимо, що при визначенні структури професійної компетентності дослідники (В. Дьомін, Н. Журавська, Е. Зеєр, О. Заблоцька, О. Ларіонов, В. Свистун, В. Ягупов) пропонують включати до її складу такі компоненти: загальнолюдська; загальнонаукова; особистісна; загально-професійна; функціональна; фахова. На підтвердження цього можна навести думку В. Ягупова, який вважає, що «професійна компетентність» має у своїй структурі такі компоненти: ціннісно-мотиваційний; загально-професійний; фаховий; праксеологічний чи операційно-діяльнісний; професійно важливі якості та ставлення; функціональний; суб'єктний [3 с. 373-376].

В даному дослідженні ми приділяємо увагу саме фаховій компетентності і її структурним компонентам. Щодо визначення поняття «фахова компетентність» нами проаналізовані праці таких науковців: Н. Бахмат, Г. Безпалої, Ю. Гавронської, М. Михаськової, В. Свистун, В. Ягупова та ін. Здійснений аналіз дозволив уточнити визначення «фахова компетентність» – це система знань, умінь, здібностей особистості, які виникли в процесі професійної підготовки і закріплені досвідом професійної діяльності, що забезпечує реалізацію необхідних посадових компетенцій і дає можливість вирішувати покладені на особу фахові завдання. Відповідно, поняття «фахова компетентність майбутнього організатора подорожей, екскурсій» ми розглядаємо як інтегральне фахове утворення особистості суб'єкта фахової діяльності, що складається із сукупності компонентів, необхідних для успішного здійснення діяльності на підприємствах туристичної сфери.

Враховуючи наведене вище визначення, можна вважати, що зміст фахової компетентності має становити набір фахових понять, категорій і

термінів, що виявляється у комплексі знань, умінь, навичок, здібностей, цінностей і мотивів у даному аспекті діяльності. Доцільно зауважити, що експерти програми “DeSeCo” виділяють 6 компонентів в структурі компетентності, мережа O’Net (Occupational Information Network) пропонує 11 груп параметрів професійної компетентності [3, с. 22, 5, с.82–83]. Аналіз робіт дослідників Г. Єльнікової, Д. Костюка, Л. Кідіної, М. Михаськової, В. Ягупова показав, що науковці схильні включати в структуру фахової компетенції ті компоненти, що є необхідними для досліджуваного ними фаху. Водночас зазначимо, що практично усіма дослідниками визначаються основні або ж базові компоненти, такі як когнітивний, мотиваційний, рефлексивний.

Беручи до уваги усі вище наведені дані, ми пропонуємо у структуру фахової компетентності організатора подорожей (екскурсій) включати такі компоненти: ціннісно-мотиваційний; операційно-діяльнісний; когнітивний; рефлексивний; комунікативний; суб’єктний. До змісту даних компонентів фахової компетентності ми включаємо здатності організатора подорожей, (екскурсій), що скомпоновані, логічно наповнені і дозволяють йому досягати професійно-значущих результатів, фахових цілей у процесі реалізації посадових компетенцій.

Підводячи підсумки, підкреслимо, що участь вітчизняної освіти в Болонському процесі зумовлює реформування змісту освіти, в тому числі і туристичної, яка є однією із пріоритетних напрямів розвитку туристичної індустрії та складовою загальнонаціональної стратегії розвитку освіти в Україні. Компетентісний підхід висувається з метою виведення вищої освіти України на рівень досягнень в освіті, який існує в розвинутих країнах світу. Формування фахової компетентності в майбутніх організаторів подорожей і екскурсій з окресленими структурними компонентами дає можливість зробити ще один крок на шляху до інтегрування туристичної освіти в європейський освітній простір та дозволяє здійснювати професійну підготовку цих фахівців на новому, вищому рівні, у відповідності до міжнародних вимог.

Список використаних джерел:

1. Болонська декларація та основні документи щодо втілення її принципів (Budapest-ViennaDeclaration) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/2010_conference/
2. Освітньо-кваліфікаційна характеристика молодшого спеціаліста напряму підготовки «Туризм» кваліфікації «Фахівець з туристичного обслуговування». – К.: Міністерство освіти і науки України, 2013. — 10 – 11 с. — (Галузевий стандарт вищої освіти України).
3. Ягупов В.В. Методологія визначення основних видів компетентності випускників професійно-технічної освіти / В.В. Ягупов // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : IV всеукр. наук.-практ. конф., 18 листопада 2011 р., Хмельницький / Державна прикордонна служба України, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – Хмельницький: Вид-во Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2011. – С. 373-376.
4. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до формування змісту освіти / О.С. Овчарук // Стратегія реформування освіти України. — К.: К.І.С. — 2003. — 295 с.
5. Професійні стандарти: теорія і практика розроблення: [колективна монографія] / [Короткова Л.І., Лук'яненко Г.І., Лук'янова Л.Б. та ін.]. — К. : Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2011. — 310 с.